

Tehniline kirjeldus

Väikehange: Asendus- ja perekodude juhtumipõhised nõustamisteenused

Taustakirjeldus ja hanke eesmärk

Iga laps peaks elama kodus, oma pere juures. Kahjuks ei ole see alati võimalik. On olukordi, kus vanemad ei tule ka hoolimata abistavatest teenustest lapse kasvatamisega toime, kodune keskkond on lapsele ohtlik ning laps tuleb perest eraldada. Kui laps ei saa mingil põhjusel edasi oma sünniperes elada, siis on Eestis olemas kolm võimalust:

- lapsele eestkostja määramine, kes võtab lapse enda perre kasvatada ning on tema seaduslik esindaja (reguleerib perekonnaseadus (PKS));
- asendushooldusteenusele suunamine - teenuse osutaja on hoolduspere, perekodu või asenduskodu, lapse seaduslik esindaja on kohalik omavalitsus (reguleerib sotsiaalhoolekande seadus (SHS));
- lapse uude perekonda lapsendamine – laps on samaväärne pereliige nagu bioloogilised lapsed (reguleerib perekonnaseadus (PKS)).

Asendushooldusteenus – kohaliku omavalitsuse üksuse korraldatav sotsiaalteenus, mille eesmärk on pika- või lühiajaliselt lapse heaolu ja õiguste tagamine, lapsele tema põhivajaduste rahuldamiseks peresarnaste elutingimuste võimaldamine, lapsele turvalise ja arenguks soodsa elukeskkonna loomine ning lapse ettevalmistamine võimetekohaseks toimetulekuks täisealisena. Asendushooldusteenuse osutaja on hoolduspere, perekodu või asenduskodu (SHS § 45⁵).

Perekodu – asendushooldusteenuse osutaja, kes osutab teenust kuni kolme perevanemaga peres, kus on samal ajal kuni kuus last (SHS § 45⁷).

Asenduskodu – asendushooldusteenuse osutaja, kes osutab teenust kasvatajatega peres, kus on samal ajal kuni kuus last (SHS § 45⁸).

Hoolduspere – asendushooldusteenust osutav sobivaks hinnatud pere. Hoolduspere kasvatab lepingu alusel last, kes ei kuulu pere liikmete hulka.

Eestkostja – lapse seaduslik esindaja, kes on kohustatud hoolitsema lapse kasvatamise ja ülalpidamise eest. Eestkostjale kuulub nii lapse isikuhooldus- kui ka varahooldusõigus. Eestkoste määramine toimub kohtu kaudu. Eestkostjaks on tihti lapse sugulased, kuid selleks võib olla ka pere, kes ei ole lapsega sugulussuhtes. Reguleerib perekonnaseadus (PKS).

31.12.2023 seisuga elas Eestis asutusepõhisel **asendushooldusel** ehk pere- ja asenduskodudes **714 last** (neist asendushooldusteenusel perekodus 513 ja asendushooldusteenusel asenduskodus 201 last). **Hooldusperedes** (sh perekonnas hooldamisel) elas 31.12.2023 seisuga **165 last**. 2023. aasta detsembris kasvas **eestkosteperes 1295 last ja noort**.

2023. aasta lõpu seisuga oli Eestis kokku **32 pere- ja asenduskodu**. 2022. aasta lõpu seisuga töötas pere- ja asenduskodudes 190 kasvatajat, 258 perevanemat, 55 kasvatajate ja perevanemate abilist, lisaks muud tugispetsialistid (nt logopeed, eripedagoog, füsioterapeut, öde, sotsiaaltöötaja - 37 inimest) ja asutuste (keskastme)juhid.

Asendus- ja perekodudes elavad lapsed on kogenud oma elus raskeid kogemusi, kaotusi, leina ja traumaatilisi sündmuseid. Paljudel asendus- või perekodudes elavatel lastel on mõni erivajadus. Need kogemused ja erinevad vajadused võivad mõjutada laste tundeid, tajusid ja käitumist ning lapsi ümbritsevad täiskasvanud vajavad asjakohaseid teadmisi ja oskuseid ning

järjepidevat tuge, et lapsi mõista, nende käitumisraskustega toime tulla ning neid toetada ja suunata.

1. Hankega tellitavate teenuste üldiseloomustus

- 1.1. Hankega hangitakse metoodilisi tugiteenuseid. Järjepideva tugiteenuse, sh metoodilise, kasutamine aitab kinnistada vajalikke oskuseid, käitumisviise ja igapäevaseid praktikaid, mis on tulemuslikud keeruliste vajadustega laste toetamisel, arendamisel ja kasvatamisel.
- 1.2. Tugiteenuste eesmärgiks on töötajate keeruliste olukordadega toimetuleku võime¹ ning individuaalse pädevuse arendamine. Tugiteenuste käigus pööratakse tähelepanu asendus- ja perekodude töötajate enesearengule seoses laste eest hoolitsemise, nende kasvatamise ja arendamisega, sh järgmistele teemadele:
 - 1.2.1. vanemlikud oskused, sh positiivne vanemlus;
 - 1.2.2. suhtlemisoskused, kontaktloomise oskused (sh üksteise aktsepteerimine ja austamine suhtlusolukorras, kuulamine, tunnete aktsepteerimise ja väljendamise vajaduse teadvustamine ja väljendamise harjutamine jms);
 - 1.2.3. lapse agressiivse käitumise ennetamine sh agressiivse käitumisega toimetulek ning selle mõistmine;
 - 1.2.4. perevanema/kasvataja ja lapse vahelise suhte toetamine;
 - 1.2.5. konfliktide ennetamine ja lahendamine, konfliktivahendus, toimunud konfliktide analüüsi oskuse arendamine;
 - 1.2.6. traumakogemusega laste eripärad, nendega tegelemine;
 - 1.2.7. konkreetsete erivajadustega (nt vaimse alaarenguga, psüühikahäiretega, tunde- ja käitumishäiretega) laste ja noortega tegelemise metoodikad;
 - 1.2.8. töötaja isiklikest kogemustest tulenevad käitumismustrid, sh käivitajad, nende teadvustamine, ennetamine, toimetulek. Eneseanalüüsi arendamine.

2. Teenuste sihtgrupp

Teenuste sihtgrupiks on kõik Eesti asendus- ja perekodus² töötavad perevanemad, kasvatajad, tugispetsialistid, juhid, sh keskastmejuhid, ja teised laste ja noorte kasvatamise ja arendamise eest vastutavad töötajad. Töötajatega koos võivad tugiteenustel vajadusel osaleda, sõltuvalt teenusest, lapse laiem tugivõrgustik, ja ka laps.

3. Hanke osad

- 3.1. Hange on jaotatud kaheks (2) osaks:
 - 3.1.1. Osa 1 – Probleemse käitumise analüüsi ning juhendamise tugiteenus.
 - 3.1.2. Osa 2 – Spetsialistipoolse juhtumipõhise analüüsi tugiteenus.
- 3.2. Pakkuja võib esitada pakkumuse ühele või kõigile hanke osadele. Iga hanke osa kohta esitatakse pakkumus eraldi.

4. Teenuste kirjeldus, maht ja korraldus

- 4.1. **Hanke osa 1 - Probleemse käitumise analüüsi ning juhendamise tugiteenuse üldtingimused ja korraldus**
 - 4.1.1. Teenuse eesmärgiks on tõsta asutusepõhise asendushoolduse kvaliteeti, toetades antud teenusega asendus- ja perekodusid, mis pakuvad teenust tõhustatud toe vajadusega lastele. Teenuse käigus analüüsitakse last³, kellel on peamiselt probleemne käitumine tulenevalt tema tervislikust seisundist (raske või sügav puue) nagu nt psüühikahäirest ja/või intellektipuudest ja/või liitpuudest

¹ Tugiteenuste oluliseks aluseks on kasvataja ja perevanema kompetentsimudel ning juhtide kompetentsimudel: <https://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/abivajav-laps-ja-taiskasvanu/asendushooldus-ja-kasuvanemlus/asendushoolduse-tugiteenused>

² Asendushooldusteenuse osutamiseks tegevusluba omav juriidiline isik.

³ Teenust osutatakse ühe konkreetse asendus-või perekodus kasvava lapse kohta. Ühes asendus- või perekodus on lubatud teenust vajadusel saada mitmele lapsele.

- (loetelu ei ole ammendav). Teenus toetab töötajaid arusaamaks, milliselt ja kuidas tajub ning mõistab laps ümbritsevat keskkonda ning inimesi. Teenuse käigus saadud analüüsi tulemused, sh juhised muudatuste tegemiseks, toetavad asendus- ja perekodu töötajaid aitamaks kaasa lapse probleemse käitumise mõistmisele ja muutmisele. Teenus toetab asendus- ja perekodu töötajate toimetuleku võimekust, mis omakorda toetab töötaja töökohal püsimist.
- 4.1.2. Teenus näeb ette vähemalt kahte (2) kohtumist ning vähemalt ühte (1) jätkukohtumist.
 - 4.1.3. Esmase kahe kohtumise jooksul tuleb teostada vähemalt järgmised tegevused:
 - 4.1.3.1. lapse käitumise vaatlus ja/või vestlus lapsega asendus- või perekodus;
 - 4.1.3.2. asendus- ja perekodu töötajatega vestlus, vajadusel vestlus lapse lähivõrgustikuga, eestkostjaga;
 - 4.1.3.3. kohtumine asendus- või perekodu töötajatega, kuhu võib vajadusel kaasata lapse võrgustiku, lapse arenguprofiili koostamiseks;
 - 4.1.3.4. lapse käitumise analüüsimine, sh millised tegurid võivad põhjustada/käivitada lapse raskesti mõistetavat (probleemset) käitumist;
 - 4.1.3.5. kokkulepete sõlmimine asendus- või perekodu töötajatega lapse toetamiseks vastavalt seatud eesmärkidele;
 - 4.1.3.6. käitumisjuhise ning nõuannete koostamine asendus- ja perekodu töötajatele;
 - 4.1.4. jätkukohtumine leiab aset asendus- ja perekoduga kokkuleppel, milliselt viimasest kohtumisest on möödas eeldatavalt üks kuu. Jätkukohtumise raames;
 - 4.1.4.1. vaadatakse, kas ja kuidas on toimunud kokkulepetest ning käitumisjuhise kinnipidamine vastavalt seatud eesmärkidele;
 - 4.1.4.2. kaardistatakse, millised kokkulepped ning juhised on olnud last toetavad ning millised mitte;
 - 4.1.4.3. vaadatakse, kas asendus- või perekodu seatud eesmärgid on veel asjakohased;
 - 4.1.4.4. analüüsitakse võimalikku lapse muutunud käitumist;
 - 4.1.4.5. vajadusel tehakse kokkulepetes ning käitumisjuhises muudatused, mis oleksid eelkõige last ja tema heaolu toetavad.
 - 4.1.5. Teenuse osutamise, lapse isikuandmete töötlemise, eelduseks on eelnevalt lapse eestkostja (kohaliku omavalitsuse), kirjalikku taasesitamist võimaldava nõusoleku olemasolu, mille esitab Tellijale teenuse taotlemiseks asendus- või perekodu.
 - 4.1.6. Lapse käitumise analüüsimiseks on teenuseosutajal lubatud lapsega seotud eluloo, tervislike andmete jms olulise dokumentatsiooniga tutvuda ainult lapse eeskostja nõusoleku alusel vastavalt käesoleva tehnilise kirjelduse p-le 4.1.5.
 - 4.1.7. Probleemse käitumise analüüsi ning juhendamise tugiteenust rahastatakse akadeemilise tunni (45 min) põhiselt.
 - 4.1.8. Teenuse osutamisel on subjektiks korraga ainult üks laps. Ühes asendus- või perekodus võib teenuse osutamine toimuda samaaegselt mitmele lapsele, kuid neid tuleb käsitleda eraldiseisvate teenuseosutamistena.
 - 4.1.9. Ühe probleemse käitumise analüüsi ning juhendamise tugiteenuse mahuks lapse kohta on arvestatud eeldatavalt kuusteist (16) akadeemilist tundi.
 - 4.1.10. Teenuseosutamiseks ei arvestata sõiduaega, mis on kulunud teenust saava asutuse sihtkoha vahelt sõitmiseks.
 - 4.1.11. Teenuse mahtu on võimalik suurendada Teenuseosutaja põhjendatud taotluse alusel, vaid eelnevalt Tellija poolt antud kirjalikus taasesitamist võimaldas vormis nõusoleku alusel kuni 4 akadeemilise tunni võrra.
 - 4.1.12. Kohtumised toimuvad üldjuhul kontaktkohtumistena, veebi vahendusel võib kohtumise korraldada üksnes mõjuval põhjusel, eeskätt kui kontaktkohtumine võib ohustada osalejate tervist.

- 4.1.13. Tellija esitab Teenuseosutajale teenust sooviva asendus- või perekodu kirjaliku taotluse, kus sisaldub lühikirjeldus lapse kohta, sh peamine info lapsele seni osutatud teenuste ning meetmete osas.
 - 4.1.14. Teenuseosutaja võtab esimesel võimalusel, kuid hiljemalt viie (5) tööpäeva jooksul ühendust asendus- või perekoduga, kes tugiteenust on taotlenud ning lepib kokku tugiteenuse raames toimuvate kohtumiste ajad ning edasised toimingud, korraldades teenuse osutamise.
 - 4.1.15. Teenuseosutajal on õigus katkestada probleemse käitumise analüüs ning juhendamine juhtumipõhiselt, kui asendus- või perekodu ei tee Teenuseosutajaga koostööd, s.t ei pea kinni kokkulepetest ega juhistest. Teenuse katkestamiseks tuleb saada Tellijalt eelnevalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis kooskõlastus.
 - 4.1.16. Teenuseosutaja on kohustatud järgima teenuse osutamisega seonduvalt teavitamise, vormistamise ja tähistamise nõudeid, mis tulenevad Vabariigi Valitsuse 12.05.2022 määrusest nr 54 „Perioodi 2021–2027 ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide vahendite andmisest avalikkuse teavitamine”.⁴
- 4.2. **Probleemse käitumise analüüsi ning juhendamise tugiteenuse meeskonnale ja spetsialistidele esitatavad nõuded**
- 4.2.1. Pakkuja meeskond peab olema vähemalt kolme (3) liikmeline: üks (1) koordinaator/projektijuht ja vähemalt kaks (2) spetsialisti, kes teenuseid läbi viivad. Tugiteenust võib osutada spetsialist, kes vastab kõigile vastava hanke osa puhul spetsialistidele esitatud nõudmistele ning tehnilises kirjelduses toodud tingimustele.
 - 4.2.2. Pakkuja peab määrama lepingu täitmise eest vastutavaks isikuks ning hankijaga suhtlemise korraldamiseks koordinaator/projektijuhi, kes koordineerib pakkuja poolt lepingu täitmiseks kasutatava meeskonna tööd ja on aruandev projekti juhtühm ees. Koordinaator/projektijuht võib olla ka üks spetsialistidest.
 - 4.2.3. Probleemse käitumise analüüsi ning juhendamise tugiteenuse meeskonna spetsialist:
 - 4.2.3.1. omab kõrgharidust;
 - 4.2.3.2. omab (1) vähemalt bakalaureusekraadi psühholoogia, sotsiaalteadustes või haridusteadustes ja/või (2) omab tegevusterapeudi väljaõpet;
 - 4.2.3.3. omab varasemat kogemust asendushoolduse valdkonnas (vähemalt ühe lepingu, koostööprojekti vms raames).
- 4.3. **Hanke osa 2 - Spetsialistipoolse juhtumipõhise nõustamise tugiteenuse üldtingimused ja korraldus**
- 4.3.1. Teenuse eesmärgiks on pakkuda asendus- ja perekodude töötajatele oma ala spetsialisti nõustamist vastavalt konkreetsele juhtumile. Asendus- või perekodu väliseeksperdi vaade on oluline, et tõsta töötajate võimekust, teadmisi ning oskusi konkreetse juhtumi põhised.
 - 4.3.2. Tugiteenus sisaldab järgmiseid kahte komponenti:
 - 4.3.2.1. Juhtumipõhine nõustamine:

Juhtumipõhine nõustamine näeb ette kuni viite (5) kohtumist Teenuseosutaja spetsialistiga. Kohtumise raames analüüsitakse koos spetsialistiga probleemse juhtumi asjaolusid, ettevõetud abinõusid ning leitakse võimalikud meetmed, meetodid ja/või tegevused, kuidas ja millisel tuleks juhtumit arvesse võttes edasi tegutseda. Nõustamisel lepatakse kokku konkreetse tegevused. Kohtumiste sageduse lepitakse kokku Teenuseosutaja ning asendus- või perekodu vastavalt asendus- ja perekodu vajadusele, eeldusel, et kohtumised ei tohi ületada lepingu kehtivusaega. Teenuse osutamine võib aset leida veebi vahendusel ja/või

⁴ <https://www.riigiteataja.ee/akt/117052022012>

kontaktkohtumisena. Tellija eeldab, et kontaktkohtumise ruumid tagab vastav asutus ja Teenuseosutaja lepib asutusega ruumide kasutamise kokku.

4.3.2.2. Kriisinõustamine:

Asendus- või perekodul on õigus kutsuda kohale Teenuseosutaja (spetsialist) või kontakteeruda Teenuseosutajaga nõusaamiseks pooltele sobival moel. Kriisinõustamine peab toimuma 72 tunni jooksul asendus- või perekodu pöördumisest s.t kriisi algusest arvates. Kriisilukorraks loetakse eelkõige olukorda, mis on tekkinud ootamatult, mille mõjul on tugevalt häiritud pere tavapäraseid tegutsemisviise ning toimimine, sh olukord on laste heaolu ohustav või kahjustav. Kriisilukord võib olla, kuid mitte ainult (loetelu ei ole ammendav): rasked tervisekahjustused, (seksuaalne) väärkohtlemine, (lähedase) surm, suitsiidid või suitsiidkatse.

- 4.3.3. Juhtumipõhist tugiteenust osutatakse asendus- või perekodu töötajatele ühiselt ja/või individuaalselt.
- 4.3.4. Spetsialistipoolse juhtumipõhise analüüsi tugiteenust rahastatakse ühe kohtumise ühikuhinna põhiselt.
- 4.3.5. Ühe juhtumipõhise nõustamise kestvuseks on 90 minutit (kaks akadeemilist tundi ehk 45min+45min). Juhul kui kohtumise pikkus on kauem kui 90 minutit, ei suurene seetõttu kohtumise eest makstav tasu.
- 4.3.6. Kriisinõustamist rahastatakse teostatud teenuse mahu (aeg) ja pakkumuses esitatud tunnihinna korruisena.
- 4.3.7. Juhtumipõhise nõustamisteenuse mahtu on võimalik suurendada erandkorras teenuseosutaja põhjendatud taotluse alusel, vaid eelnevalt Tellija poolt antud kirjalikus taasesitamist võimaldas vormis nõusoleku alusel, kuni kahe (2) kohtumise võrra.
- 4.3.8. Ühe kriisinõustamise kestvuseks on kuni 90 minutit. Juhul kui kriisinõustamise kohtumise pikkus on kauem kui 90 minutit, ei suurene seetõttu kohtumise eest makstav tasu. Kriisinõustamine võib toimuda asendus- või perekodus ühele ja/või mitmele perele kogumis ja/või individuaalselt, kus kriis on aset leidnud. Kriisinõustamist võib vajadusel pakkuda ka asendus- või perekodu kõikidele peredele eraldiseisvalt, millisel igale perele on kriisinõustamise kestvuseks kuni 90 minutit. Kriisinõustamine on ühekordne teenus ühe kriisi osas (s.t tegemist ei ole jätkuva teenusega ja ühe kriisiga seoses ei saa teenust osutada mitu korda).
- 4.3.9. Teenuseosutaja võtab teenust sooviva asutusega esimesel võimalusel ühendust, kuid hiljemalt viie (5) tööpäeva jooksul asendus- või perekoduga (v.a tehnilise kirjelduse p-s 4.3.2.2 kirjeldatud juhul), kes tugiteenust on taotlenud ning lepib kokku tugiteenuse raames toimuvate kohtumiste ajad ning edasised toimingud, korraldades teenuse osutamise.
- 4.3.10. Teenuseosutamiseks ei arvestata sõiduaega, mis on kulunud teenust saava asutuse sihtkoha vahelt sõitmiseks.
- 4.3.11. Pärast lepingu sõlmimist esitab Tellija Teenuseosutajale teenust sooviva asendus- või perekodu kontaktandmed juhtumipõhise teenuse osutamiseks. Kriisinõustamist saavad taotleda⁵ asendus- ja perekodud otse Teenuseosutajalt, tagamaks võimalikult kiire asendus- ja perekodu abistamine kriisisituatsioonis.
- 4.3.12. Teenuseosutaja on kohustatud järgima teenuse osutamisega seonduvalt teavitamise, vormistamise ja tähistamise nõudeid, mis tulenevad Vabariigi Valitsuse 12.05.2022 määrusest nr 54 „Perioodi 2021–2027 ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide vahendite andmisest avalikkuse teavitamine”.⁶

⁵ Täpsed juhised edastab tellija teenuseosutajale pärast lepingu sõlmimist.

⁶ <https://www.riigiteataja.ee/akt/117052022012>

4.4. Hanke osa 2 - Spetsialistipoolse juhtumipõhise nõustamise tugiteenuse meeskonnale ja spetsialistidele esitatavad nõuded

- 4.4.1. Pakkuja meeskonnas peab olema üks koordinaator/projektijuht ja vähemalt kolm (3) spetsialisti, kes teenuseid läbi viivad. Tugiteenust võib osutada spetsialist, kes vastab kõigile vastava hanke osa puhul spetsialistidele esitatud nõudmistele ning tehnilises kirjelduses toodud tingimustele. Vähemalt üks tugiteenust osutav spetsialist peab olema valmidusega pakkuma teenust vene keeles.
- 4.4.2. Spetsialistipoolse juhtumipõhise nõustamise tugiteenuse spetsialist omab:
 - 4.4.2.1. kõrgharidust psühholoogia-, hariduse-, sotsiaaltöö-, sotsiaalpedagoogika-, sotsioloogia-, meditsiini-, eripedagoogika-, lastekaitse- või semiootikavaldkonnas;
 - 4.4.2.2. omab varasemat kogemust (1) asendushoolduse lastega või asendushoolduse valdkonnas ja/või (2) lastega töötamist/nõustamise kogemust vähemalt ühe lepingu, koostööprojekti vms raames.
- 4.4.3. Spetsialist, kes pakub spetsialistipoolse juhtumipõhise nõustamise raames kriisinõustamist omab:
 - 4.4.3.1. kõrgharidust psühholoogia-, hariduse-, sotsiaaltöö-, sotsiaalpedagoogika-, sotsioloogia-, meditsiini-, eripedagoogika-, lastekaitse- või semiootikavaldkonnas;
 - 4.4.3.2. trauma- ja/või kriisinõustamise täiendkoolitusi vähemalt 100 tunni ulatuses;
 - 4.4.3.3. trauma- ja/või kriisinõustamise järjepideva nõustamise kogemust vähemalt kaks (2) aastat.